

معنای دولت همان است که بوده

حمزه نوذری

جامعه‌شناس و استاد دانشگاه

با مراجعه به ادبیات (نظم و نثر) و همچنین فرهنگ لغت مشخص می‌شود دولت در گذشته به معنی ثروت، مکتب و بخت و اقبال بوده است. دولتمند یعنی کسی که بخت و اقبال یافته و صاحب ثروت شده است. علاوه بر این، دولت در گذشته دو معنای دیگر هم داشته است: بی‌نیازی و نوبت و دسته‌به دست شدن. یعنی بخت و اقبال و ثروت جابه‌جا و دست به دست می‌شود. ثروت و اقبال از یک شخص به شخص دیگر و از یک خاندان به خاندان دیگر منتقل می‌شود. اما معنای دولت در گذشته با معنای حال حاضر که دولت به معنی اداره کشور و نظام سیاسی تلقی می‌شود، بی‌ربط نیست. در سده‌های میانی دولت به معنای سلطنت هم به کار برده شده است، ولی در حال حاضر دولت به معنی نظام سیاسی-اقتصادی و اداره کشور، ساختار قدرت مشروع و سیستمی که ثروت، منابع و قدرت را مدیریت و آن را به نحو عادلانه یا ناعادلانه توزیع می‌کند، به کار برده می‌شود. پس دولت از ثروت و بخت و اقبالی که دست به دست می‌شود، به ساختاری که ثروت و منابع را سامان می‌بخشد، تغییر معنای ظاهری پیدا کرده است. دولت در گذشته به معنی بی‌نیازی از دیگران و برخورداری هم به کار برده شده است. دولتمند از طریق ثروت و برخورداری به بی‌نیازی می‌رسد. دولتمند بخت یارش بوده و صاحب مکتب شده است. او دستش پیش دیگران دراز نیست، بلکه دیگران به او نیازمند هستند، پس می‌توان گفت در گذشته، دولت وضعیتی بوده که فرد یا خاندانی از احتیاج و وابستگی رها و برخوردار می‌شده است. بنابراین، دولت را می‌توان حول مفهوم برخورداری از منابع و راهیسی از احتیاج درک کرد. اما اگر توجه کنیم، مشخص می‌شود که در دولت کماکان معنای ثروت، بخت و اقبال و بی‌نیازی وجود دارد.

یادداشت

خواب آشفته فروپاشی

امیر تامانی

تسلیم با فروپاشی ایران سال‌هاست که در اتاق‌های فکر بسیاری از دشمنان و مخالفان جمهوری اسلامی به‌عنوان یک «پایان محتوم» رویاپردازی می‌شود؛ نقطه‌ای که قرار است پس از تهاجم فرهنگی، جنگ اجتماعی، فشار اقتصادی، تحریم، جنگ نظامی و این اواخر محاصره دریایی، آتش زیر خاکستر نارضاتی‌های اجتماعی را شعله‌ور کند و در نهایت با بلندشدن صدای خردشدن استخوان ساختارهای اقتصادی، تسلیم و فروپاشی نظام سیاسی کشور فرا برسد. این تصور البته مربوط به امروز و دیروز نیست، بلکه از نخستین سال‌های پس از انقلاب تا امروز، بارها وعده اکران این نمایش از سوی دشمنان و مخالفان در سیمای تاریخ و جغرافیای ایران داده شده است. اما هم تاریخ و هم جغرافیای ایران روایت دیگری از داستان دارد. مسئله اینجاست که بخش مهمی از این تحلیل‌ها، ایران را همچون یک دولت-ملت متعارف با چند شریکان اصلی قابل قطع‌شدنی می‌بیند؛ حال آنکه ایران، بیش از آنکه یک «سیستم ساده» باشد، یک سیستم پیچیده، چندلایه و تاریخی است؛ با شبکه‌هایی که همه آنها در ساختار رسمی دولت (به‌مثابه قوه مجریه) قابل مشاهده نیستند. همین پیچیدگی، هم نقطه ضعف ایران است و هم در شرایط بحران می‌تواند به یکی از مهم‌ترین منابع تاب‌آوری آن تبدیل شود. ایران فقط جمهوری اسلامی نیست و ایرانیان فقط شهروندان یک نظام سیاسی نیستند. ایران، پیش از جمهوری اسلامی، قرن‌ها تجربه زیستن در شرایط نااطمینانی، جنگ، محاصره، اشغال، تغییر حکومت و بی‌ثباتی را پشت سر گذاشته است. ایرانیان در طول تاریخ یاد گرفته‌اند چگونه در شرایطی که مسیر رسمی بسته می‌شود، مسیر دیگری پیدا کنند؛ چگونه منابع را جابه‌جا کنند، چگونه تجارت را تغییر دهند، چگونه خود را با محدودیت وفق دهند و چگونه میان ساختار رسمی و شبکه‌های غیررسمی زندگی اقتصادی و اجتماعی خود را تنظیم و بازتنظیم کنند.

دوشنبه ۲ شهریور ۱۴۰۵
۱۱ ربیع‌الاول ۱۴۴۸
۲۴ آگوست ۲۰۲۶
سال بیست‌ودوم
شماره ۵۴۵۸
۴۰ هزار تومان
۸ صفحه

در «شرق» امروز می‌خوانید: جیب مافیای خودرو، چاه ویل بنزین • خشم کارنی از عدم توافق تجاری با واشینگتن • ما و هوش مصنوعی • چرا طارمی الوصل را انتخاب کرد؟

دلار به ۲۰۰ هزار تومان رسید و دوباره شکاف بین نرخ رسمی و غیررسمی تشدید شد

بن بست اصلاحات ارزی؟

گزارش تئیریک را در صفحه ۳ بخوانید

بن گزارش را در صفحه‌های بخوانید.عکس عطا گلزار APF

گزارش «شرق» از زنانی که پیش از قانون موتور را به زندگی روزمره‌شان آوردند

معلق بردو چرخ

یادداشت

پیروزی‌های کوچک، شکست‌های بزرگ

روزیه کردونی

سیاست‌پژوه

خود تصمیم است. یک تصمیم درست اگر دیر گرفته شود، ممکن است دیگر تصمیم مؤثری نباشد. سیاست‌گذاران و مدیران هم ظرفیت نامحدودی برای توجه ندارند. توجه، مثل بودجه و زمان، محدود است. اینکه این توجه محدود صرف چه مسئله‌ای شود، خودش یک تصمیم راهبردی است. شاید یکی از بزرگ‌ترین خطاهای مدیریتی همین باشد: مسئله اشتباه را با نهایت مهارت حل کنیم. سازمان‌ها گاهی آن‌قدر گرفتار سنجش فعالیت می‌شوند که مسئله نتیجه را فراموش می‌کنند. تعداد جلسه، مصوبه و گزارش بالا می‌رود، اما آن مسئله‌ای که قرار بود حل شود، هنوز سر جای خودش است. فعالیت زیاد الزاما به معنای پیشرفت نیست. در سیاست هم می‌شود در ۱۰ نبرد کوچک پیروز شد و جنگ اصلی را باخت. می‌شود منازعه‌ای رسانه‌ای را برد، رقیبی را عقب راند، کرسی یا انتصابی را به دست آورد، اما در همان زمان، سرمایه اجتماعی، اعتماد عمومی با فرصت یک اصلاح مهم را از دست داد. گاهی حتی پیروزی‌های کوچک از نکست خطرناک‌تر هستند؛ چون شکست هشدار می‌دهد، اما پیروزی فرعی ممکن است به ماطمینان بدهد مسیر درست است، درست در همان زمانی که میدان اصلی را از دست می‌دهیم.

این منطق فقط درباره سیاست و مدیریت نیست؛ در زندگی هم میدان‌های اصلی داریم و حاشیه‌ها. ممکن است آدم در صد بحث برنده شود و یک رابطه را ببازد. ممکن است در کار جلو برود و زمانی را از دست بدهد که دیگر باز نمی‌گردد.

یادداشت

سیاست‌های متناقض بنزینی

یک دنده لیبرال، یک دنده تعرفه‌گرا

مهدی افشارنیک

مصرف بنزین کشور کم کرده است؟ مصوبه داریم. آیین‌نامه داریم. برنامه داریم. عدد هدف هم کم نداریم. اما مصوبه کجا و عملکرد کجا؟ مسئله حتی فقط خودروهای فرسوده نیست؛ خودروهایی که امروز از کارخانه‌های کشور خارج می‌شوند نیز در بخش قابل توجهی از بازار هنوز از نظر مصرف سوخت با فناوری‌های روز دنیا فاصله دارند. یعنی یک طرف ناوگان، میلیون‌ها وسیله فرسوده داریم و طرف دیگر، ورود خودروهای تازه لزوما به معنای جهش بزرگ در بهره‌وری سوخت نیست. بعد در انتهای این زنجیره سراغ راننده می‌رویم و می‌پرسیم چرا این‌قدر بنزین مصرف می‌کنی؟ مردم بنزین نمی‌خورند؛ خودروها بنزین می‌سوزانند و سیاست‌گذاری صنعتی تعیین می‌کند چه خودرویی در اختیار مردم باشد. اما تناقض اصلی سیاست دولت از همین‌جا آغاز می‌شود. نمی‌شود در یک دنده اقتصاد لیبرال‌بازی درآورد و از «قیمت واقعی»، «قیمت تمام‌شده»، «یارانه پنهان»، «اصلاح رفتار مصرف‌کننده» و ضرورت نزدیک‌شدن قیمت انرژی به منطق بازار سخن گفت و در دنده دیگر، یکی از حمایت‌شده‌ترین صنایع کشور را پشت دیوار تعرفه و محدودیت واردات نگه داشت. وقتی پای بنزین و مردم وسط است، ناگهان قیمت تمام‌شده مهم می‌شود. می‌پرسیم دولت هر لیتр بنزین را با چه هزینه‌ای تولید می‌کند؟ قیمت فوب خلیج فارس چقدر است؟ ارزش یارانه پنهان چقدر است؟ چرا مصرف‌کننده ایرانی باید بنزین را بسیار ارزان‌تر از مصرف‌کننده کشورهای دیگر بخرد؟ بسیار خب، اما همین منطق اقتصادی را یک کیلومتر آن‌طرف‌تر، در بازار خودرو هم اجرا کنید. چرا مصرف‌کننده باید منطق قیمت واقعی را در پمپ‌بنزین بپذیرد، اما خودروساز نباید منطق رقابت واقعی را در بازار خودرو بپذیرد؟ چرا وقتی نوبت مردم است، قیمت جهانی ملاک می‌شود، اما وقتی نوبت خودروساز می‌رسد، تعرفه، محدودیت واردات، حمایت از تولید داخل و حفاظت از بازار ناگهان فضیلت اقتصادی می‌شوند؟

معاون وزیر ارتباطات در گفت‌وگو با «شرق» از اما و اگرهای رسیدن سهم اقتصاد دیجیتال از GDP به ۷.۱۴ درصد می‌گوید

رشد اقتصاد دیجیتال در خدمات، عقب‌ماندگی در توسعه زیر ساخت

در صفحه ۷

برگزیده‌ها

گزارش «شرق» از اهداف و دستورکارهای سفر فرمانده ارتش پاکستان به تهران

عاصم منیر در تهران به دنبال چیست؟

در صفحه ۲

«آگوست سیاه» با حملات اوکراین، فشار اقتصادی و نگرانی اجتماعی دوباره به روسیه برگشته است

جعبه پاندورای پوتین

در صفحه ۴

همه چیز درباره کارزار مطالبه حمایت از کارکنان غسال‌خانه بهشت زهرا^(۳)

ما غسالان آخرین دکان این بازار بی‌هنریم

در صفحه ۸

این بار مدیران رسانه ملی سخنان مسعود پزشکیان و سیدحسن خمینی را سانسور کردند

صد او سیما «تفاهم» و «صلح» را حذف کرد

در صفحه ۲

پرسپولیس و تراکتور در سایه یک فصل پر حاشیه

جدال بدون سکو

در صفحه ۶

برای پزشکیانی که طیب جان‌اند

یادداشتی از بیژن عابدیان

در صفحه ۸

هدیه‌ای از جنس نقد

معجزه‌کاری دولت در جنگ

به مناسبت هفته دولت

سیدمحمدعلی ابطحی

جناب آقای دکتر عارف معاون اول ریاست‌جمهوری ریاست دولت بر عهده شماست. در اولین روز از هفته دولت، این ایام را خدمت شما و همکارانتان در دولت تبریک می‌گویم. خدایی، هفته دولت امسال کاملا متفاوت است. قلمم مثل هر سال به نقد نمی‌چرخد. آن‌قدر ایام سختی را پشت سر گذاشته‌اید که قبل از هر چیز باید از تک‌تک اعضای دولت و به‌خصوص شخص شما تقدیر و تشکر کرد. دولت تقریباً در همه وزارتخانه‌ها ورودی منابع نداشت، ولی باید بیش از هر سال خروجی خدمت به مردم ارائه می‌کرد. جنگ با آمریکا و اسرائیل از نوادر جنگ‌های بزرگ تاریخ است. در اولین روزش، رهبر و فرمانده کل قوا و تعدادی از فرماندهان کلیدی در سه جنگ به شهادت رسیدند. ارتش‌های آماده و دست‌به‌سلاح با سلاح‌های پیشرفته در هر نقطه‌ای از دنیا، از هیبت و اسم جنگیدن با آمریکا و اسرائیل کُپ می‌کنند.

به نام خدا

جناب آقای قادر باستانی

درگذشت مادر بزرگوارتان را تسلیت می‌گوییم و از درگاه ایزد منان برای شما و سایر بازماندگان صبر مسالت می‌کنیم.

عباس عبدی، فیاض زاهد، حمیدرضا اسلامی
نغمه دانش آشتیانی، مجید صیادی
داود حشمتی، مرتضی کاردر، آرمن منتظری
احسان قلمچی، فرزاد شیرزادی، حامد شفیعی
مهدی رحمانیان